

Sáfár Brigitta:

Humanitárius segítségnyújtás – Az ICRC Srí Lankán

A 2004. december 26-i szökőár kialakulása

2004. december 26-án Srí Lanka nagy részét lerombolta a cunami, melyet egy Szumátra felől érkező elemi erejű tengerrengés okozott. A pusztítást követő napokban a földrengéskutatók megkezdték azoknak a földmozgásoknak a rekonstruálását, amelyek az Indiai-óceán partvidékeire zúduló hatalmas árhullám kialakulásához vezettek. A december 26-i földrengés, amelyhez hasonló negyven éve nem történt, ténylegesen újrarájzolta a térképet: a rengések hatására néhány sziget több méterrel is eltolódott eredeti helyéhez képest.

A pusztító erejű hullámokat egy hatalmas, a tengerfenék alatt hirtelen bekövetkező kéregmozgás váltotta ki. Ezen a helyen a hirtelen felszabaduló feszültség hatására az Indiai-kőzetlemez nagyjából tizenöt métert mozgott Indonézia irányába, a Burmai-mikrolemez alá tolódva. Ez a folyamat indította útjára a környező partokat elöntő tengerár nagy erejű hullámait. A földmozgás láthatóan befolyásolta a környező szigetek (Simeulue, Nicobar- és Andamán-szigetek) és Szumátra földrajzát. A változások szó szerint néhány percen belül zajlottak le.

Az Indiai- és a Burmai-lemezek - utóbbi hordozza Szumátra északnyugati csücskét és a környező szigeteket - eddig is folyamatosan közelítettek egymás felé, de évente átlagosan csak hat centiméterrel, tehát nagyon lassan. Az utóbbi kétszáz év alatt összegyűlt feszültség szabadult most fel hirtelen a két lemez határán, ahol 1833 óta nem volt a mostanihoz hasonló erősségű földrengés. Az Indiai-kőzetlemeznek a Burmai-lemezbe beleütköző, majd alábukó darabja a Burmai-lemezt erőteljesen felfelé tolt el. A tengerfenék ily módon történő megemelkedése. Befolyásolhatta a környező szigetek tengerszint feletti magasságát és földrajzi helyzetüket is. Az Andamán- és a Nicobar-szigetek valószínűleg megemelkedtek a rengés hatására, míg a törésvonaltól egy kissé távolabb fekvő Banda Aceh városa alacsonyabban van, mint a rengést megelőzően. Földrengéskutatók már tervezik azt az expedíciót, amelynek során megvizsgálják, hogy pontosan miként változott meg a terület földrajza. A globális helymeghatározó rendszer segítségével kiderítik, hogy mennyire kell módosítani a jelenlegi térképeket.

A tenger alatti földrengések az egész világon megszokottak, azonban csak ritkán ekkora erejűek. A 9-es erejű földrengés egész pontosan három egymást követő rengésből állt össze, amelyek néhány másodperc elteltével követték egymást. A kezdő rengés, amely Szumátra északi csücskétől nyugatra következett be, két további rengést indított el északi irányban. A felszabaduló hatalmas energia meglökte a környező víztömeget, aminek következtében szökőár alakult ki. Az első hullám az Indiai-óceánon végigvonulva egy órán belül elérte Indonéziát és Thaiföldet. Négy óra múlva megérkezett India és Srí Lanka partjaihoz, de pusztított Afrika keleti partvidékén is. Az árhullámot a nyílt tengeren nem nagyon lehetett érzékelni, azonban ahogy elérte a sekélyebb parti vizeket, több méter magas vízfalá duzzadt, majd rázúdult a parti településekre. A rengés epicentrumához legközelebb eső partokat érte a legnagyobb lökés. Ahogy a kezdeti hullám tovaterjedt és energiája egy nagyobb vízfelületen oszlott el, fokozatosan egyre gyengébb lett.

Megelőzhető-e a tömeges katasztrófa?

A szumátrai tengeralatti földrengés észlelése után 8 perccel az amerikai tengerészeti hivatal által koordinált Csendes-óceáni Cunami Megfigyelő Rendszer (PTWC) fogta a lökeshullám első jeleit, melyről az információt három perc múlva szétküldték a Csendes-óceánon lévő többi megfigyelő állomáshoz. További négy perc múltán azon államok nemzeti szolgálatai, amelyek részt vesznek a PTWC-ben, az alábbi táviratot kapták: „A Csendes-óceánon romboló erejű cunami nem várható.” Azonban India, Indonézia, Thaiföld, Srí Lanka és a Maldív-szigetek nem részesei az egyezménynek, így az Indiai-óceánra nem telepítettek megfigyelő bójarendszert.

Ennek következtében nem állt rendelkezésre mérési információ arról, hogy az Indiai-óceánon mi a helyzet. Így – további 50 perc múltán (a földrengés után 65 perccel) – csak azt adhatták ki a második körtáviratban, hogy a rengés körzetében kialakulhatott veszélyes lökeshullám. Addigra azonban az áradat már lecsapott Indonéziára és a thaiföldi Phuketre. Huszonöt perccel később sikertelenül próbálták felvenni a kapcsolatot az ausztráliai meteorológiai szolgálattal, elérték viszont az ottani katasztrófavédelmet, ahol megerősítették, hogy tudnak a rengésről, s kiadták a riasztást Ausztrália nyugati partjaira. A hullám ebben az időben érte el Ceylon szigetét.

Az internetes hírügynökségeken hamarosan megjelentek az első beszámolók az áldozatokról. A PTWC-hez ekkor érkezett az első hír arról, hogy a romboló erejű cunami valóban kialakult. Tizenöt perccel később a Srí Lanka-i tengerészeti hivatal felvette a kapcsolatot a megfigyelőrendszer központjával, hogy értesítést kapjon az esetleges utórengésből származó további lökéshullámokról. Újabb negyed óra múltán a Srí Lanka-i amerikai nagykövet, aki összeköttetést tartott fenn az ország miniszterelnökével is, érintkezésbe lépett a PTWC-vel, hogy közvetlen hírláncon értesüljön a nagyobb utórengésekről.

Ekkorra azonban a katasztrófa már a maga teljességében kibontakozott. A Csendes-óceán térségében a megfigyelőrendszer gyorsan és hatékonyan működött. Ha az Indiai-óceánra is kiterjedt volna ugyanez a mérőhálózat, akár tizenöt percen belül kiadható lett volna a riasztás: mindenki hagyja el a partot két kilométer távolságra. A halálos áldozatok száma ezzel a tizedére lett volna csökkenthető. Ha ugyanez a rengés a kéreglemez másik oldalán, a Csendes-óceáni Mariana-árokban pattan ki, Japán, Hawaii és a többi sziget időben teljes körű riasztást kapott volna. A szumátrai katasztrófát követően felvetődött egy világméretű cunami figyelő és figyelmeztető hálózat kiépítésének ötlete. Ezzel kapcsolatban a fő gond, hogy a földrengések mai tudásunk szerint nem jelezhetők előre teljes pontossággal.

Minthogy nem minden rengés vált ki erős cunamit, a valódi veszély detektálásához tengerfenékre telepített nyomásérzékelők szükségesek. Az USA partjai mentén hat hasonló szonda már üzemel, de ez csak a Csendes-óceán medencéjében használható előrejelzésre. Biztató azonban, hogy ha egy földrengés a partoktól elegendően távol következik be, melynek hullámkeltő hatását nyomásmérő szondák is megerősítik, akkor a létrejött cunami terjedése viszonylag jól modellezhető.

Katasztrófa válaszadás

A 2004. december 26-án Srí Lankán lecsapó cunami a szigetország partszakaszainak közel kétharmadát szinte teljesen elpusztította; a félelmetes erejű szökőár eredménye: 31 000 halott, 23 000 sebesült, és úgy 4 700 eltűnt ember. Több mint 100 000 otthon semmisült meg, vagy vált lakhatatlanná, ami azt jelentette, hogy 500 000 ember maradt fedél nélkül. Közülük 96 000 főt központi gyűjtőhelyeken (templomokban, iskolákban) vagy átmeneti szállásokon helyeztek el, másokat családtagok vagy ismerősök fogadtak be.

Az északi és keleti – fegyveres konfliktus által sújtott – területek szenvedték el a legnagyobb csapást. Mallaitivu és Ampara körzetében a partmenti lakosság 80%-ára csapott le a tsunami. A déli tengerpart – különösen Galle körzete – szintén komoly károkat szenvedett. A Srí Lankai Vöröskereszt mentőcsapatai az elsők között érkeztek a katasztrófa sújtotta területekre, hogy segítsenek a kormánynak és a helyi közösségeknek a sebesültek ellátásában, valamint a holttestek elszállításában. A Vöröskeresztes Nemzeti Társaság önkéntesei százakat részesítettek elsősegélyben a gyűjtőközpontokba menekülő emberek közül, a Srí Lankai Vöröskereszt szállítójárműi pedig folyamatosan szállították a sérülteket a kórházakba. A sürgősségi intézkedések után a legfontosabb teendő a megfelelő szálláshelyek kialakítása, az egészségügyi felvilágosítás, az ivóvíz biztosítás, valamint a megfelelő higiénés körülmények biztosítása volt.

A Mozgalom kidolgozott egy cselekvési kerettervet mely alapján a **Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége (IFRC)** az ország déli és délkeleti részén koordinálja a tevékenységet, míg a **Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC)** északon és keleten teszi ugyanezt. A Föderáció és a Nemzetközi Bizottság továbbá szorosan együttműködnek a Srí Lankai Vöröskereszttel és a helyi szervezetekkel. Az északi és keleti zónában, ahol az ICRC koordinálta a tevékenységeket más Nemzeti Társaságok is a helyszínre érkeztek, hogy segítsenek a helyi erőknél; többek között a Német, Amerikai, Dán, Finn, Francia, Svéd és a Svájci Vöröskereszt. A Norvég és a Kanadai Vöröskereszt munkatársai – akik már korábban Srí Lankán voltak egy egészségnevelő program keretében – tevékenységüket az aktuális igényekhez alakítva, a megváltozott higiénés körülményekre és a fertőzésveszélyre igyekezett felhívni a lakosság figyelmét.

Az ICRC Srí Lanka nyugati partjain Jaffna területéig nyújtott támogatást a túlélőknek, északon pedig Amparáig. Az első időszakban a tevékenységük kifejezetten a katasztrófára irányult, az ICRC és a Srí Lankai Vöröskereszt önkéntesei segítettek a túlélők mentésében, a holttestek összeszedésében és azonosításában, valamint a szétszakadt családok egyesítésében. Később az egészségügyi ellátásban és felvilágosításban, időszakos szállás és alapvető szükségleti eszközök (ruházat, tisztálkodószerek, élelmiszer) biztosításában vettek részt, majd kibővítették tevékenységüket víztisztító berendezések felállításával, valamint fertőtlenítéssel, ami által 500 000 ember jutott újra ivóvízhez. Mindezt 87 külföldi és 418 helyi Vöröskeresztes segítségével, akik a tragédia előtt az ICRC irodáiban dolgoztak olyan városokban, mint Colombo, Batticaloa, Trincomalee, Mutur, Vavuniya, Mannar, Kilinochchi,

Puthukkudiyiruppu és Jaffna. A katasztrófa sújtotta övezet igényeinek megfelelően Amparában is nyitottak egy képviselőt, hogy teljesen lefedjék a cunami által érintett területeket.

Sürgősségi kitelepítések

A katasztrófa bekövetkezése után közvetlenül az ICRC munkatársai a Srí Lankai Vöröskereszt mentőcsapataival együtt megkezdték a sürgősségi kitelepítést a területen, valamint felkutatták a súlyosan sebesülteket és a halottakat. Az ország északi illetve keleti részein a Nemzeti Társaság tagjai elérkezettnek látták az időt, hogy az utóbbi években felhalmozott – ICRC által küldött – segélycsomagokat elkezdjék felhasználni a rendkívüli helyzetre való tekintettel. A segélyszállítmányok szállításának gyorsasága és biztonsága érdekében az eddig lezárt – a kormány vagy az „Eelam Tamil Felszabadítás Tigrisei” által megszállt – zónahatárok és csomópontok megnyíltak a Vöröskeresztesek és az önkéntes segítők előtt. A kormány – a fertőzésveszély elkerülésének érdekében – rengeteg plasztik zsákot osztott ki a holttestek tárolására, valamint fertőtlenítőszereket a helyszín, illetve a segítők biztonságáért.

Élelmiszer és szükségcikk

Az ICRC élelmiszerrel és nélkülözhetetlen használati cikkekkel látta el az otthon nélkül maradt embereket a következő településeken: Jaffna, Kilinochchi, Mullaittivu, Trincomalee, Batticaloa és Ampara. A helyi hatóságok és a Vöröskereszt közösen szerelték fel a gyűjtőközpontokat közös és egyéni használati tárgyakkal. Sátrakat osztottak szét, hogy az egymásra talált családtagok elhagyhassák a szükségközpontokat és átköltözzenek az erre a célra kijelölt átmeneti telepekre, szálláshelyekre.

Az ICRC az alábbi eszközöket, tárgyakat osztotta szét:

- közel 5 000 db és 7 800 db vízálló ponyvát
- 35 000 család részére csomagokat, melyek tartalmaztak ágyneműt, takarót, szappant, törölközőt, vödört vagy lavórt, edényeket, evőeszközöket
- a 100 gyűjtőközpontban kondérokot, fazekakat, edényeket és egyéb – közös használatú – konyhai eszközöket
- több mint 12 000 öltözet ruhát

Ivóvíz és megfelelő fertőtlenítés

Mulattivu, Kilinochchi, Triconmalee és Batticola térségében az ICRC együttműködtek a helyi hatóságokkal, annak érdekében, hogy megfelelő ivóvíz ellátást és elfogadható higiénés körülményeket biztosítsanak az otthonaikat elvesztett emberek számára. Az átmeneti szállásokon latrinákat és zuhanyzókat hoztak létre, a gyűjtőközpontokban pedig megtisztították és kifertőtlenítették a kutakat klórral, valamint ivóvízzel teli tartályokat állítottak fel. Megjavították és kifertőtlenítették a kórházak és egyéb egészségügyi ellátóközpontok vízellátó rendszereit is.

Az ICRC:

- vízellátó és fertőtlenítő rendszereket állított fel; tartályokat, csapokat, mosdókat, és latrinákat 13 átmeneti szálláson
- helyreállította és fertőtlenítette a vízhálózatot 3 – Batticola térségében található – kórházban
- a szennyezett körzeteket több mint 480 tonna alumínium szulfáttal látta el, hogy megtisztíthassák a vizeket.

Egészségügyi szolgáltatások

Az ICRC – annak érdekében, hogy segítsen a sebesültek és a hiányos higiénés körülmények hatására megbetegedett emberek ellátásában – munkaerőt és eszközöket (orvosi műszerek, gyógyszerek, kötözőszerek stb.) biztosított, így sikerült megerősíteni az orvosi ellátást a cunami által leginkább sújtott északi és keleti területeken.

Az ICRC:

- 100 tonna gyógyszert és orvosi felszerelést osztott szét az egészségügyi központoknak Kilinochchi és Mullavaitu körzetében
- egy 25 fős nemzetközi (főleg a Német Vöröskereszt munkatársaiból álló) orvosi csoportot delegált Puthkkudiyiruppu kórházába, hogy segítsék az ottani orvosok munkáját a rendkívüli körülmények közötti munkavégzésben; ez azt tette lehetővé, hogy a 75 000 fős lakosság igényeit kielégítse, 13 700 főt lásson el ambuláns betegként, és 150-200 főt gyógyítson hetente az intézményben
- Pallai és Marathankerny térségének kórházait 5 fős orvosi küldöttség segítette az ellátásban

- Batticaloa körzetében a Srí Lankai Vöröskereszt 250 önkéntese egészségügyi felvilágosítást tartott a gyűjtőközpontokban, valamint több mint 30 átmeneti szálláson
- a tragédia bekövetkezte előtt a Nemzeti Társaság közegészségügyi munkásai részére (50 fő) az ICRC egészségnevelői, illetve elsősegélynyújtói ismereteket oktatott; azok akik a képzésben részesültek az elsőként értek a tengerrengés sújtotta területekre, hogy hatékony elsősegélyben részesítsék a túlélőket
- hatalmas sátrakat állítottak fel, hogy azok – a szükségre való tekintettel –orvosi központokként működhessenek a gyűjtőközpontokban vagy az átmeneti szálláshelyeken (Batticaloa, Trincomalee, Kilinochchi, Mullaitivu vagy Vavuniya körzetekben)
- 3 – a helyi Vöröskereszt által működtetett – egészségügyi szolgálatnak nyújtott asszisztenciát, melyek Jaffna térségének gyűjtőközpontjait látták el orvosokkal, egyéb személyzettel, valamint eszközökkel.

Családok újraegyesítése

Közvetlen a katasztrófa bekövetkezése után az ICRC nyitott egy weboldalt, mely biztosította a kapcsolattartást a szétszakadt családok között, információval szolgált a mentések, egészségügyi ellátások során előkerült emberekről (www.familylinks.icrc.org). A Srí Lankai Vöröskereszttel és a nemzetközi (ausztrál, amerikai, angol, izraeli stb.) keresőszolgálatokkal közreműködve az ICRC 12 mozgó csapatot szervezett, hogy segítsen a túlélőknek felvenni a kapcsolatot családjukkal. A csapatok több mint 300 gyűjtőközpontot látogattak meg különböző körzetekben (Colombo, Galle, Matara, Tangalle, Hambantota, Ampara, Batticaloa, Trincomalee, Kilinochchi, Mullaitivu), ahol lehetőséget biztosítottak az embereknek, hogy felhívják szeretteiket telefonon – akár külföldön is – valamint, a weben keresztül „Életben vagyok...” üzeneteket küldhettek. Ezeket az üzeneteket a Srí Lankai telekommunikációs csatornák a nap 24 órájában ontották.

Komoly erőfeszítéseket tettek, hogy kutatómunkájuk során mindenkeresett személyt megtaláljanak, hogy segítsenek mindenkinek abban, hogy felvehessék a kapcsolatot családtagjaikkal, vagy legalább életjelet küldhessenek magukról. Tekintve, hogy a Srí Lankai kommunikációs csatornákat viszonylag hamar – a tragédia után 3-4 nappal – helyreállították, január közepétől egyre kezdtek csökkenni a tengerrengéssel összefüggő keresések.

Az ICRC:

- 1 700 túlélőnek segített abban, hogy telefonos kapcsolatot létesíthessen szeretteivel, 417 fő küldött ún. „Életben vagyok...” üzenetet
- több mint 50 súlyosan sebesült személy hollétét sikerült tudatni a hozzátartozókkal
- a gyűjtőközpontokban papírt, tollat, borítékot, bélyeget osztottak, elvitték a megírt, kézbesítendő leveleket.

Az ICRC szorosán közreműködve a helyi hatóságokkal mozgósított minden erőforrást, hogy minél hatékonyabb segítséget tudjon nyújtani a katasztrófa-reagálásban. A cél az volt, hogy a helyi – már beváltan működő – rendszerekhez biztosítson személyi és tárgyi feltételeket. Az ivóvíz kérdését is a helyi kompetens szervekkel közösen oldották meg, mind a tervezést, mind a logisztikát. Ezen felül az ICRC magára vállalta a közvetítő szerepet a különböző területek között, tanácskozásokat szervezett a körzeteket érintő technikai megoldásokkal kapcsolatosan, mint például, hogy hová állítsák fel a gyűjtőközpontokat, hogyan állítsák helyre a vízhálózatot stb.

Tulajdonképpen 2005 végéig folytak az alapvető helyreállító munkálatok, eddig tartott ugyanis az a folyamat, ami semmi másra, de arra elegendő volt, hogy a cunami által lerombolt területek lakóinak létezéséhez alapvetően szükséges feltételeket helyreállítsák. Ezek után lehetett csak óvatos becslésekbe bocsátkozni arról, hogy milyen összegekbe fog kerülni a teljes helyreállítás, honnan tud a gazdaság átcsoportosítani, a nemzetközi segítségek mire lesznek elegendőek stb. A probléma súlyosságát növelte, hogy az átcsoportosítás ebben az esetben nem bizonyult megfelelő megoldásnak, ugyanis a gazdaságot főként a partmenti – cunami által tönkretett – területek húzták, a belső területek is az itteni bevételekből részesültek. A turizmusból befolyó összegek mind-mind a partmenti vidékekről érkeztek, a belső ipari termelés pedig kereslet hiányában szenvedett el komoly csapást, hiszen leállt a kereskedelem is. A katasztrófa tehát nem csupán természeti, de súlyos gazdasági csapást is mért az országra.

Humanitárius válaszadás a katasztrófára

Gazdasági biztonság

A tengerrengés által lerombolt területeken élő emberek elvesztettek mindent, ami a létfenntartásukhoz szükséges. A partmenti területek tragédiája az ország belső területein élőket is érzékenyen érintette, hiszen a gazdaság elsősorban a tengerparti területekből táplálkozott.

- 18 000 családnak nyújtott segítséget az ICRC, természetbeni illetve tárgyi adományok formájában: gabona, vetőmag, földművelő eszközök, halászhajók, halászeszközök, valamint építőanyagokat, hogy újraépíthessék az otthonaikat.
- Elkezdték helyreállítani az infrastruktúrát, a közintézményeket, hivatalokat 60 lakóközvetben, ahová lassan visszatérhettek a gyűjtőközpontokból, átmeneti szállásokról. A gazdasági stabilitás helyreállítása viszont még további évekre kerül, hiszen az idegenforgalom újraélesztése jelentheti a megoldást.

Ivóvíz, fertőtlenítés, szállás

A lakosságot kiszolgáló közutak többsége a szökőár során tönkrement, törmelékkel szennyeződött, valamint vizük – a fertőzésveszély miatt – fogyasztásra alkalmatlannak bizonyult. A derítők szintén komoly károkat szenvedtek, növelve a járványveszélyt. A fedél nélkülivé vált embereket a gyűjtőközpontokba és átmeneti szállásokra költöztették, ahol az ivóvíz ellátás és az egészségügyi körülmények megfelelőek voltak, ahhoz, hogy elkerüljék a fertőzéseket és megakadályozzák egy járvány kitörését.

Figyelembe kellett venni, hogy a lakóhelyek újraépítése időt vesz igénybe, így az otthontalanná vált embereknek hónapokig, esetleg még tovább az ideiglenes szállásokon kell maradniuk. A vízüggyel foglalkozó nemzeti szerv felelőssége volt, hogy biztosítsa a vízellátást a központoknak csakúgy, mint azoknak a családoknak, akik megkezdték a visszatelepülést, otthonaik helyreállítását.

- Az ICRC 5 000 fő részére biztosított sátrakat a táborokban, valamint a lakók ellátásához szükséges vizet (szállítás, tisztítás, tartályozás, elosztás).

- Technikai és anyagi támogatást nyújtottak a vízüggyel foglalkozó helyi szervezeteknek a sürgősségi intézkedésekben, valamint olyan hosszú távú tervekben, mint például a Batticaloa környéki források tisztaságának helyreállítása.

Betegek és sebesültek

Az ország elszigetelt északi és keleti részén az egészségügyi ellátási rendszer igencsak meggyengült az elmúlt évek fegyveres konfliktusai során. A cunami előtt sem voltak kielégítőek az egészségügyi és higiénés körülmények, így a katasztrófa bekövetkeztével ezeken a területeken jelentette a legnagyobb problémát a sérültek ellátása, és a fertőző betegségek visszaszorítása.

- Az ICRC tíz orvosi létesítmény részére biztosított feltételeket a megfelelő betegellátáshoz, mind a fekvőbetegek részére, mind az ambuláns ellátáshoz.
- Renoválták az északkeleti területek egészségügyi intézményeit, a vízellátást, a higiénés körülményeket és a szálláshelyeket.
- Egészségnevelő csoportok járták a katasztrófa sújtotta területeket Batticaloa és Trincomalee térségében; 4 hónap alatt a lakosság több mint 70%-ának tartottak egészségügyi felvilágosító előadásokat.
- A Srí Lankai Vöröskereszt mozgó egységei számára biztosított orvosi támogatást a sérültek ellátásában Mutur és Eachchilampattai térségében 4 hónapon keresztül.
- Orvosi és sebészeti műszerekhez juttatott tíz általános és további öt speciális egészségügyi intézményt, hogy a sebesültek ellátása szakszerűen történjen.
- Mullaitivu és Kilinochchi térségében 3 kórházban nyújtottak orvosi segítséget, valamint különböző orvosi eszközöket adtak át. A kórházakba delegált orvosi csoportok a helyreállítást követően még 6 hónapig maradtak a térségben, hogy az egészségügyi személyzetet felkészítsék egy esetleges újabb krízishelyzet kezelésére.

Katasztrófa felkészítés

A katasztrófavédelmi szervek

A 2004-es dél-kelet ázsiai szökőár utáni felmerült az igény, hogy egy esetleges újabb katasztrófa esetére fel kell készíteni mind a védelmi szerveket, mind a lakosságot. A katasztrófa-védekezésre való felkészítésben több külföldi katasztrófavédelmi szervezet, a helyi katasztrófavédelmi erők, valamint a Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége vett részt. A több mint két és fél éves felkészülést, végül 2007 végén gyakorlati próbariasztás követte Thaiföldön, a phuketi Patong partszakaszon. A gyakorlatban közel 5 ezer ember vett részt. A két és fél évvel ezelőtti cunami több mint 8 ezer áldozatot követelt az ázsiai országban.

A nagyszabású gyakorlat keretében Thaiföld hat déli tartományában a szállodák lakói és a helyi lakosok ezrei vettek részt a gyakorlatban és vonultak a partszakasz magasabban fekvő részeire, illetve biztonságos épületekbe - a thaiföldi nemzeti katasztrófaelhárító szolgálat irányítása alatt A riadót egy szirénajel vezette fel, majd ezt követően thai, angol, német, japán és kínai nyelven hangzottak el a szükséges teendők a hangszórókból.

A korábban a partok mentén üzembe helyezett 79 cunami - riasztótorony mindegyike kifogástalanul működött, de a szóvivő megjegyezte, hogy a hatékonyabb védelem érdekében még több ilyen jelzőtorony építésére lenne szükség. A tervek szerint két éven belül további 100-150 ilyen létesítmény épülne Thaiföld tengerpartja mentén. Egyes szállodák egyébként saját tornyot állítottak fel a hozzájuk tartozó strandon, amelyet a közös rendszerhez csatlakoztattak.

Bár a gyakorlat sikeres volt, van még mit javítani a riasztórendszeren. A gyakorlatban részt vett külföldi turisták némelyike szerint a riasztó szirénáját csak akkor lehetett hallani, ha valaki épp a tengerparton tartózkodott, egy a parttól kicsit távolabb lévő szállodai szobában már nem. Ennek ellenére minden résztvevőt - közel 5 ezer embert - sikerült négy és fél percen belül a kijelölt biztonsági zónákba juttatni.

A Vöröskereszt

Az ICRC a cunami óta folyamatosan kiemelt támogatást nyújt a Srí Lankai Vöröskereszt részére, a családok újraegyesítésében, a fegyveres konfliktusokból adódó szükségletek kielégítésében, vagy akár prevenciók képzésekben.

- Az ICRC rendszerességgel támogatja a Srí Lankai Nemzeti Társaságot, adományokkal, valamint szakmai segítséggel.
- Segíti a mozgalom koordinálását az északi és a keleti régióban.
- Különös tekintettel az eltűnt személyek felkutatására új módszereket vetettek be a siker érdekében és négy csoportot alakítottak ki területek szerint (észak, kelet, nyugat, dél); 100 önkéntes és a hivatásos állomány kulcsemberei felosztották a keresés különböző fázisait, átláthatóvá téve a kutatás különböző fázisait.
- A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága együttműködésben a Srí Lankai Vöröskeresztes Nemzeti Társasággal kidolgozott egy tervezetet, mely nagyobb hangsúlyt fektet a családok újraegyesítésére a katasztrófa válaszádon belül.
- A Vöröskereszt és Vörösfélhold társaságok Nemzetközi Szövetsége részt vesz a lakosság katasztrófa-védekezésre való felkészítésében.

Összegzés

A közelmúlt tapasztalatai rávilágítottak arra, hogy milyen fontos és nehéz egyensúlyba hozni a koordináció iránti igényt, a válaszadás sebességével és az adományozó közösség előtti láthatósággal. Ennek a tapasztalatnak az alapján kell felmérni és továbbfejleszteni a jelenlegi válaszadó mechanizmusokat.

A katasztrófákra reagáló programoknak fel kell használniuk a katasztrófa túlélőinek kapacitásait, lehetővé téve számukra, hogy életük irányítását újra a kezükbe vegyék, és egyúttal erősítsék a helyi intézményeket. A nemzetközi segélyműveletek egyik célja mindig a tagszervezetek válaszadó kapacitásainak építése lesz. A rehabilitáció és az újjáépítés kérdését sokkal szisztematikusabban kell kezelni, felhasználva a nemzeti társaság jelenlétét az érintett országokban. A katasztrófa válaszadás minőségének és normáinak javítását folytatni kell.

A kockázat, a sebezhetőség és a kapacitás mérése fontos eszköz az emberek katasztrófa általi sebezhetőségének megértésére, és eredményeit be kell építeni a készenlét tervezésébe. A katasztrófák által gyakran sújtott területeken élő, valamint a szociális-gazdasági visszaesések által sújtott emberek sebezhetősége valószínűleg nőni fog. Bővíteni kell kapacitást a változó kockázati tényezők és sebezhetőség figyelemmel kísérésére, és az azoknak megfelelő tevékenységek kialakítására. Nagyobb hangsúlyt kell kapni, hogy javuljon a felkészültség a fegyveres konfliktusokra.

A katasztrófákra való hatékony válaszadáshoz nélkülözhetetlen a jól meghatározott reagálási terv, amely minden szinten (kormány, nemzeti társaság és nem kormányzati szervezetek) meghatározza a kulcsszereplők legfontosabb felelősségeit. A nemzeti társaságok a katasztrófa válaszadás megtervezésének határozott támogatásával és a megfelelő műveleti mechanizmusok kidolgozásával járulhatnak hozzá ehhez. Közösségi szinten a helyi szervezetek segíthetik az egyedi kockázati tényezők és a meglévő források felmérésére épülő tervek elkészítését.

A nemzeti társaságok bátoríthatják olyan közösségi sürgősségi bizottságok felállítását is, amelyek felelősek a válaszadó és készenléti tevékenységek tervezéséért, irányításáért és koordinálásáért. A Vöröskereszt/Vörösfélholdnak azt is biztosítania kell, hogy a katasztrófa bekövetkezése után hatékonyan működjenek saját katasztrófa válaszadó rendszerei. A Nemzetközi Szövetségnek egyik viszonylagos előnye az a képessége, hogy ki tudja szélesíteni a skálát, amikor a katasztrófa meghaladja a nemzeti lehetőségeket; ez azonban további beruházásokat igényel a globális készenlét területén.

Ha a veszélyeztetett közösségek jobban tudatában vannak a kockázatoknak és a sebezhetőségnek, és ismerik az alapvető helytállási stratégiákat, akkor minimalizálhatják a halálesetek számát és az anyagi veszteségeket. A nemzeti társaságoknak aktívabbnak kell lenniük abban, hogy növeljék a közösségekben a lehetséges kockázatok és kockázatkezelés ismeretét, és hogy enyhítsék vagy csökkentsék a katasztrófa hatásait. Továbbá a Vöröskereszt/Vörösfélhold hozzájárulhat ahhoz, hogy a korai figyelmeztető rendszerek tájékoztatásai a helyi közösség számára hozzáférhetőek legyenek, megértse azokat, és azok alapján cselekedjen. A Vöröskereszt/Vörösfélhold helyi szervezeteinek hálózata és a közösség mindennapi igényeire irányuló tevékenységei révén fontos kiegészítő szerepet kaphat ebben.

A katasztrófa enyhítésére és csökkentésére irányuló tevékenységek nagy kihívást jelentenek; helyi szinten jelentős kapacitásokat igényelnek, de ugyanakkor átfogó fejlesztési stratégia részét kell, hogy képezzék. Számos országban a lakosság már tevékenyen részt vesz a helyi katasztrófavédelmi szervezetek és a Vöröskereszt által szervezett enyhítő akciókban, amelyek összekapcsolják az egészséget, a vízellátást/szanitációt és a környezetvédelmet. Át kell tekinteni az e területen szerzett kollektív tapasztalatokat, hogy meg lehessen határozni a helyi szintű katasztrófa csökkentés alapkövetelményeit és fontos lépéseit. A katasztrófavédelmi szervezeteknek és a Vöröskereszt nemzeti társaságoknak szerepet kell vállalniuk a legjobban veszélyeztetett népesség kárleküzdő és kárenyhítő stratégiáinak és teherbíró képességének felmérésében, és segíteniük kell őket, hogy megfelelő és fenntartható megoldásaik legyenek a jövő katasztrófaire való felkészülésben.

Felhasznált irodalom:

- Jánosi Imre: A cunami; Fizikai szemle, LVI. évf. 2006./2. sz. pp. B3-B4.
- Bárdossy György: Amit a cunamiról és okairól ma tudunk; Fizikai szemle, LVI. évf. 2006./2. sz. pp. 46-49.
- Mi az a cunami? – Mindennapjaink energiája előadás, Miskolci Egyetem, Műszaki Földtudományi Kar, Geofizikai Tanszék, 2007. január 19.
- International Committee of Red Cross: Indonesia: remembering the tsunami and its aftermath, ICRC, Geneva, 2009.
- International Committee of Red Cross: Annual Report 2005. ICRC, Geneva, 2006.